

Sondaj final privind experiența,
atitudinile și percepțiile privind
implementarea reformelor din
justiție în România

CLIENT:

Ministerul Justiției
Direcția pentru implementarea
proiectelor finanțate din
împrumuturi externe

BENEFICIAR:

Consiliul Superior al Magistraturii

BRIEF DISEMINARE

Reformele structurale din societatea românească, susținute de organizațiile internaționale de anvergură, au constituit demersuri fundamentale, de prim rang în restructurarea sistemică a principalelor instituții din România, conducând, dincolo de rezultatele urmărite și anticipate, la efecte pe termen mediu și lung care au afectat nu numai domeniile reformate, dar și altele conexe, cât și societatea în ansamblul ei.

Reforma justiției a reprezentat și reprezintă un capitol important în procesele de tranziție de la comunism la democrație și cel de integrare în structurile sociale sau instituționale ale Uniunii Europene. Sistemul de justiție, ca putere distinctă în stat, afectează deopotrivă toate nivelurile și segmentele societății, reprezentând totodată garanția unei relații echilibrate și echitabile, corecte dintre indivizi și stat. Ca atare, importanța unui sistem de justiție modern, capabil să facă față provocărilor unei perioade complexe, de reorganizare profundă la nivel societal, care generează într-o mai mare măsură diferențe, litigii și practici aflate dincolo de limita legii sau care necesită intervenția justiției.

Studiul de față și-a propus să evalueze efectele directe și cele laterale produse de implementarea proiectului „Reforma Sistemului Judiciar”, proiect finanțat printr-un împrumut al Guvernului României la Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BIRD) și care a vizat oferirea de consultanță Guvernului în implementarea reformelor structurale din sectorul justiției, în vederea creșterii eficienței instanțelor din România și îmbunătățirii responsabilizării sistemului judiciar, toate acestea conducând la reducerea corupției și sporirea transparenței actului de justiție.

Evaluarea s-a realizat printr-un design cvasi-experimental (utilizându-se atât eșantioane de instanțe incluse în proiect, cât și eșantioane de control, neincluse) în trei etape, inițial, pentru a surprinde starea de fapt existentă înainte de implementarea proiectului, intermediar, pentru a observa progresul și eventual a oferi elemente menite să corijeze parcursul implementării și final, pentru a avea imaginea clară, netă a impactului, precum și efectele sociale asociate acestuia. Populațiile vizate de evaluare au fost angajații sistemului judiciar (judecători, procurori și grefieri), profesioniști care își desfășoară activitatea în instanțe (avocați, juriști), precum și justițiabili, persoane fizice sau reprezentanți ai persoanelor juridice care beneficiază de serviciile oferite de instanțe. De asemenea, în studiile de evaluare au fost incluse toate categoriile de instanțe, curți de apel, tribunale sau judecătoria.

Un prim efect direct al implementării proiectului de reformă a sistemului judiciar e reprezentat de dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii instanțelor, în special a facilităților oferite atât angajaților (un sistem audio performant, spații mai mari pentru birouri, birouri pentru avocați, capacități crescute de arhivare și accesare online a informațiilor utile) sau justițiabililor (info kiosk-uri, spații pentru așteptare, parcare, toalete). Instanțele incluse în proiect beneficiază de o infrastructură modernă, mult mai bine adaptată realității, cu spații generoase și dotări corespunzătoare unui nevoilor cotidiene ale publicului instanțelor.

Dincolo de aceste concluzii directe, anticipate din simpla analiză a obiectivelor proiectului de reformă, percepția publicului e una pozitivă iar gradul de satisfacție față de infrastructura pusă la dispoziție de instanțe e mai ridicat acolo unde s-a intervenit. Majoritatea celor incluși în studiu au declarat că au sesizat îmbunătățirea înfățișării instituțiilor de justiție.

Evaluarea a reliefat schimbări de natură atitudinală, atât între grupurile definite de categoriile de profesioniști ai instanțelor, cât și ale justițiabililor față de acești profesioniști. În general, acolo unde s-a intervenit asupra mediului de lucru din instanțe, raporturile dintre judecători, procurori și grefieri s-au îmbunătățit, percepția „celuilalt” fiind mai bună decât în cazul instanțelor în care nu s-a intervenit. De asemenea, există diferențe semnificative în privința percepției avocaților, atât de către angajații instanțelor, cât și de către justițiabili, precum și în privința încrederii pe care aceștia din urmă o au față de toți profesioniștii sistemului judiciar.

Și percepția actului de justiție tinde să fie una mai favorabilă în rândul respondenților din eșantionul de control. De la durata de soluționare a cauzelor până la modul în care sunt tratați justițiabilii în instanțe, observăm semnele unei ameliorări care, chiar dacă nu întotdeauna e dublată de realitatea factuală, indică o influență reală a calității mediului în care se desfășoară actul de justiție asupra stării de spirit a celor implicați.

Accesul la noile tehnologii, atât în privința modalităților de arhivare a informației, cât și în privința accesului la bazele de date cu jurisprudență sau, în general, la informațiile de pe Internet sunt omniprezente în instanțele incluse în proiect. În această privință, decalajul față de instanțele de control e unul mai redus, din cauza implementării generale a acestor facilități de informare și stocare în instanțe.

Există anumite aspecte în cazul căror nu identificăm diferențe între instanțele supuse intervenției și cele de control. În privința volumului de muncă al angajaților, al costurilor asociate actului de justiție, datele nu indică diferențe semnificative statistic, semn al unui impact limitat în aceste privințe sau al cărui efect e unul decelabil pe termen lung.

Așadar, impactul implementării proiectului „Reforma Sistemului Judiciar” este unul sesizabil în special la nivelul obiectivelor proiectului și la nivel subiectiv, perceptual sau al satisfacției manifestate de anumite aspecte asociate interacțiunii cu sistemul juridic. Perspectiva angajaților, în special al judecătorilor și grefierilor, e una pozitivă, fiind recunoscută îmbunătățirea condițiilor de activitate și a relației colegiale, iar concluzia fiind aceea că efectele intervenției se resimt până la nivel organizațional. Perspectiva justițiabililor e și ea una pozitivă, în special în privința dimensiunii utilitare, funcționale a instanțelor și a atmosfera asociate actului de justiție, pentru a concluziona că schimbările survenite în infrastructura sistemului de justiție induc un plus de apreciere și încredere în rândul publicului larg, aflat în calitatea de justițiabil.